

KARPATY – REGION ÚPADKU A NESTABILITY NEBO SKRYTÝCH MOŽNOSTÍ A POTENCIÁLU ROZVOJE?

ZÁZNAM ZE DVOU LETOŠNÍCH SEMINÁŘŮ TÝKAJÍCÍCH SE STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ V KARPATECH, JAKO NÁSTROJE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V RÁMCI NAPLŇOVÁNÍ KARPATSKÉ ÚMLUVY

Karpaty! Co se vybaví čtenáři při vyslovení jména tohoto širého horského pásma? Nekonečné hřebeny pokryté bučinami, smrčínami nebo travnatými poloninami. Dlouhá údolí rozptýlených dřevěných vesnic a nad nimi louky a pastviny se zvonícími stády ovcí a salaše vonící brynzou. Nepřístupné pralesy s dosud hojnými velkými šelmami, meandrující toky s pstruhy a hlavatkami, ale taky třeba Nikola Šuhaj loupežník, Tajemný hrad v Karpatech, hrabě Dracula a jiné pravdivé či romantické postavy a jejich osudy. Ve skutečnosti jsou Karpaty nejrozsáhlejší horskou soustavou v Evropě s mnoha dosud málo narušenými oblastmi s vysokou biologickou rozmanitostí, tradičním způsobem hospodaření i životem původních obyvatel.

Co je Karpatská úmluva?

Snad výše uvedená fakta, ale i osobní zkušenosti a dojmy z poznání a z jedinečnosti tohoto regionu přivedlo zástupce sedmi karpatských zemí (Česká republika, Slovensko, Polsko, Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko a Srbsko) 23. 5. 2003 do Kyjeva k uzavření a podpisu **Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat (Karpatské úmluvy** – dále jen Úmluvy). Cílem Úmluvy je nalézt rovnováhu mezi ochranou jedinečných karpatských biotopů a horských vesnic s jejich hospodářstvím a zvyky a nezbytným posílením ekonomiky mnohde chudého zaostávajícího a nestabilního regionu. Úmluva zahrnuje řadu okruhů od ochrany biodiverzity, krajiny, kulturního dědictví, přes strategické a územní plánování, udržitelné lesní a vodní hospodářství, zemědělství, průmysl, cestovní ruch, dopravní i technickou infrastrukturu až po vzdělávání veřejnosti a zvyšování jejího podílu na rozhodování o podobě a rozvoji prostředí, v němž obyvatelé žijí. Na zřetel jsou brány principy jako „znečišťovatel platí“ a předběžná opatrnost a prevence. Vždy jsou důsledně respektována místní specifika. Úmluva vstoupila v platnost dne 4. ledna 2006.

Území Karpat, tak jak bylo vymezeno Úmluvou, představuje 470 tis km² a 53 mil. obyvatel, z toho ve vlastních horách jde o 190 tis km² a 13,3 mil. obyvatel.

Účast České republiky v Karpatské úmluvě

Česká republika ratifikovala Karpatskou úmluvu 28. července 2005 ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 47/2006 Sb. m.s. Karpaty v ČR zahrnují jak horská pásma, kam patří Vnější Západní Karpaty, Jihomoravské Karpaty (např. Pálava), Středomoravské Karpaty (např. Ždánický les, Litenčické vrchy, Chřiby), Slovenskomoravské Karpaty (např. Vizovická vrchovina, Bílé Karpaty, Javorníky), Západobeskydské podhůří, Západní Beskydy (např. Hostýnsko-vsetínská hornatina, Moravskoslezské Beskydy, Slezské Beskydy), tak i Vněkarpatské sníženiny jako Dyjsko-svratecký, Hornomoravský a Dolnomoravský úval či Vyškovská brázda a Moravská brána. Pro potřeby Úmluvy byla do karpatského regionu zahrnuta jen horská pásma, ale jak praví článek 1 Úmluvy, je možno její působnost rozšířit pro potřeby protokolů i na další části státního území.

V tomto území se nacházejí také tři chráněné krajinné oblasti – Pálava, Bílé Karpaty a Beskydy. První dvě mají rovněž statut biosférické rezervace UNESCO.

Naplňování Úmluvy může mít pro Českou republiku pozitivní finanční dopad. Bude-li příslušný kraj, obec či jiný oprávněný subjekt žádat o podporu svého projektu z evropských či jiných mezinárodních fondů a bude přitom jednou z hlavních priorit realizace

některého z článků Karpatské úmluvy, výrazně je tím zvýšena pravděpodobnost úspěšnosti v získání těchto prostředků.

Kontaktní osobou za ČR je Mgr. Jana Vavřínová z Odboru mezinárodní ochrany biodiverzity Ministerstva životního prostředí ČR. Další informace lze nalézt na oficiálních stránkách Karpatské úmluvy <http://www.carpathianconvention.org> nebo na <http://chm.nature.cz> s odkazem na Karpatskou úmluvu.

Workshop pracovní skupiny pro prostorové plánování v rámci Karpatské úmluvy (Videň, 26.–27. 5. 2008)

Pracovní skupina pro prostorové plánování byla zřejmě poslední z pracovních skupin Úmluvy, která se dosud oficiálně nesešla, i když její potenciální členové (jak se ukázalo) již aktivně pracovali. Z těchto důvodů se této akce zúčastnil také zástupce Ústavu územního rozvoje, tedy organizace, která má různé aspekty územního plánování v popisu práce. Bude vytvořena další platforma, seznam projektů, které by měly být mezi sebou harmonizovány. Hlavním úkolem semináře byla prezentace a diskuse k navrženému dokumentu VASICA (Vision and Strategies for the Carpathian Region). K hlavním cílům této strategie patří ochrana a udržitelné využívání biodiverzity a kulturního dědictví, vytvoření vnitř-

ni i vnější koheze regionu, tedy funkční napojení na jiné regiony Evropy.

Workshop se konal v jedné z moderních dominant Vídně – UNO CITY (Centrum OSN) v severní části města za účasti zástupců všech smluvních stran. Nyní alespoň stručně k jednotlivým vystoupením:

Harald Egerer (sekretariát Karpatské úmluvy (ISCC), Program OSN pro životní prostředí UNEP Wien) – Po stručné rekapitulaci vzniku a cílů Karpatské úmluvy představil Karpatský oblouk jakožto „Zelený banán v srdci Evropy“ (parafráze na západoevropskou rozvojovou osu „Modrý banán“ v rámci Evropské rozvojové strategie Vision Planet).

Maciej Borsa (RTI, Karpatský projekt, Warszawa) prezentoval hlavní cíle workshopu. Charakterizoval Karpaty v současnosti jako region hospodářských změn a sociálních problémů, nesoudržný díky terénním bariérám, v mnoha ohledech hraniční a marginální. Přírodními podmínkami srovnatelný alpský region naproti tomu patří k prosperujícím a stabilním regionům. Často restriktivní ochrana přírody a kulturního dědictví v souvislosti s odlehlostí některých území mnohdy vytváří četné limity pro rozvoj území, na druhé straně rozumná udržitelnost je nezbytná pro udržení jedinečné kulturní krajiny.

Strategická doporučení pro rozvoj Karpat by měla patřit k hlavním výstupům skupiny pro prostorové plánování.

Doris Wiederwald (ÖAR regionální poradenství, Wien, Karpatský projekt) informovala o dokončovaném mezinárodním Karpatském projektu (9/2005–8/2008) řízeném Vídeňským UNEP – ISCC (United Nations Environment Programme Vienna – Interim Secretariat of the Carpathian Convention) ve spolupráci polského RTI v souvislosti s Karpatskou úmluvou. Cílem je integrace evropských prostorově plánovacích postupů a strategií na území Karpat za účelem posílení jeho udržitelnosti, zejména přírodního a kulturního dědictví. Tradičně chudý a odlehlý karpatský region

má nyní za podpory EU šanci stát se po vzoru Alp perspektivně, nicméně udržitelně se rozvíjejícím územím. Projekt vytváří informační databázi, rozvojové strategie a nástroje ve spolupráci s lokálními aktéry a investory (stakeholders). V rámci projektu je připravován „Karpatský atlas“ s informacemi přístupnými přes Geoportál. Hlavním výstupem projektu je prostorově rozvojová vize VASICA (Vision and a Carpathian Environmental Outlook). Cílem tohoto dokumentu je představit výsledky Karpatského projektu ve strukturované podobě. Další dokument KOE (Carpathian environmental outlook – Karpatský environmentální výhled) vytváří přehled vývoje karpatského prostoru cca 30 let nazpět s prognózou do roku 2020. V rámci prognózy pak nabízí tři scénáře – globalizační, evropský a karpatský sen (tradiční, udržitelný). Je však komplikace s kompatibilitou dat jednotlivých zemí a momentálně probíhá jejich sjednocování. Jedním ze zajímavých výstupů projektu bude typologie karpatského osídlení.

Ivan Illes (Maďarská akademie věd) představil podrobněji dokument VASICA. Ten zohledňuje stávající národní prostorově plánovací strategie (včetně naší Politiky územního rozvoje ČR) a stanovuje prostorově plánovací priority pro celé Karpaty, zejména pro hraniční regiony, s cílem získat evropské prostředky na financování smysluplných projektů v území. Díky

postupnému rozšiřování Evropské unie získává karpatský prostor svou polohou stále větší důležitost a potenciál a musí být řešen nadnárodními strategickými dokumenty. Ivan Illes prezentoval SWOT analýzu karpatského prostoru ve srovnání s prostorem alpským.

Borislav Stojkov (Fakulta geografie, Univerzita Beograd) ukázal na atraktivních snímcích Karpaty v Srbsku (nejjižnější výběžek Karpat na pravém břehu Dunaje) a jejich problémy, zejména vysídlování marginálního hraničního území (Národní park Djerdap na břehu Dunaje), přičemž negativní roli hraje příliš restriktivní ochrana přírody a na druhé straně současně liberální myslivost v národním parku.

Ve zbytku semináře probíhala řízená diskuse k předloženým dokumentům s následujícími závěry:

- Zpracovat socioekonomickou analýzu strategie VASICA – ne přímo doplnit do dokumentu, ale mít k dispozici jako podklad.
- Dopravní koridory opravit dle EURAC.
- Prosazovat polycentrismus jako nástroj redukující civilizační tlak na přírodní prostředí.
- Doplnit o specifika Srbska, které podepsalo Karpatskou úmluvu tři dny před workshopem.
- Doplnit o příklady best practices.
- Doplnit o nástin nejbližších aktivit.

Žár - Čeladná – pro Karpaty typická mozaika rozptýleného osídlení, luk a rozptýlené zeleně (Ostravice – Beskydy)

Foto © Igor Kyselka

- Doplnit formální i obsahové nedostatky v mapách (rozvojové osy popravit, území ohrožená suburbanizací a území s ohroženým životním prostředím neomezit jen na Rumunsko, jak bylo zatím předloženo, ale vyznačit je na území všech smluvních států).
- VASICA je mezivládní neformální dokument, který nebude oficiálně přijímán a schvalován a není tedy nijak závazný pro národní plánovací a rozvojové dokumenty. Nemusí být tedy projednáván s veřejností a nevládními organizacemi. Konečná podoba dokumentu bude vyvěšena na stránkách www.carpathianproject.eu.
- V návrhu zprávy o implementaci Karpatské úmluvy pro nadcházející ministerskou konferenci v Bukurešti se zdůrazňuje možná důležitá role České republiky, jakožto významné členské země Karpatské úmluvy a současně předsednické země EU v první polovině roku 2009 při diskusích o přistoupení Evropské unie k této úmluvě. ČR informovala příslušný orgán EU o výstupech 1. Konference členských zemí Karpatské úmluvy již 20. 2. 2007.

Seminář k naplňování Karpatské úmluvy (Rožnov pod Radhoštěm, 10. 6.–11. 6. 2008)

Seminář k naplňování Karpatské úmluvy na národní úrovni organizovaný MŽP ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy tematicky navazoval na workshop ve Vídni.

I. blok měl název *Strategické a územní plánování jako nástroje udržitelného rozvoje v Karpatech*

Náplní bloku byla témata spojená s využitím plánovacích nástrojů v regionu Karpat v ČR, udržitelným cestovním ruchem a vlivem globalizace na krajinu. Diskutovány byly otázky o potřebnosti a dopadech strategického a územního plánování v regionu, významu zapojení veřejnosti a „stakeholderů“ při schvalovacích procesech, zmíněny byly i úspěšné i nežádoucí příklady vlivu plánování na krajinu.

Z podnětných myšlenek jednotlivých příspěvků lze uvést:

Jana Vavřínová (MŽP) nejprve představila nejnovější vývoj v oblasti naplňování Karpatské úmluvy v České republice (pracovní skupiny, zapojení institucí) a vazby na další mezinárodní úmluvy. Poukázala též na možné zdroje financování. INTERREG IIIB bude ukončen v srpnu 2008 a oproti Alpské úmluvě neexistuje žádný regionální program přímo pro Karpatskou úmluvu. Bude však možnost čerpat zdroje z tzv. „švýcarských fondů“.

Tomáš Gremlica (Ústav pro ekopolitiku) představil detailně obnovenou Strategii udržitelného rozvoje EU schválenou Radou Evropské unie 9. června 2006. Mezi sedm hlavních prioritních oblastí patří: změna klimatu a čistá energie; udržitelná doprava; udržitelná spotřeba a výroba; ochrana a řízení přírodních zdrojů; veřejné zdraví; sociální začlenění, demografie a migrace; celosvětová chudoba a problémy udržitelného rozvoje. Vyjádřil se o této strategii velmi kriticky, protože si dle jeho názoru klade příliš vysoké cíle. Druhá část přednášky byla zaměřena na Strategii udržitelného rozvoje ČR, schválenou v prosinci 2004, která je také právě aktualizována, na základě vědeckých indikátorů, které mají ukázat, jak jsou strategické cíle naplňovány. Doporučil, aby si každý region v republice vytvořil vlastní regionální strategii, jako například Ústí nad Labem – jejich strategie může být využita jako vodítko pro fundraising („dobročinnost“) a realizaci projektů. Doporučil ustanovení pracovních skupin v rámci úřadu obce/kraje, provedení sociologického průzkumu stejně jako SWOT analýzy, diskuse s veřejností a nakonec také schválení strategie radou obce/kraje. Uvedl přehled souvisejících předpisů a užitečných nástrojů pro udržitelný rozvoj jako SEA, EIA, SIA, Místní Agenda 21, ekologická stopa, strategie udržitelného rozvoje obcí, územní plánování atd.

Petr Klápště (Fakulta architektury ČVUT) vyzdvihl ve své prezentaci nejčastější problémy související s územním plánováním:

- Strategické plánování není spojeno s územním plánováním a s využitím území.
- Není určen nikdo, kdo by koordinoval strategické plánování na nižších stupních. Instituce na lokální úrovni jsou zapojeny, jen když samy chtějí spolupracovat.
- Strategie na nižší regionální úrovni (místních akčních skupin) nelze naplnit, protože MAS nemají mandát vytvářet oficiální dokumenty.
- Strategie často vznikají kopírováním jiných strategií, chybí adaptace pro lokální kontext.
- Turismus koncentrován do horských lyžařských středisek.
- Problém zapojování veřejnosti spočívá v jejím pozdním zapojení do plánovacího procesu, kdy časová i formální možnost vyjádřit námítky, jakož i pochopení obsahu a významu jednotlivých nástrojů je omezenější.
- Nedostatečná pozornost se věnuje krajině (nezastavěnému území).
- Územní plány a regulační plány musejí respektovat ráz sídla z hlediska struktury zástavby, prostupnosti území i charakteru veřejných prostranství.
- Jako nová územní dilemata se jeví větrné, fotovoltaické i bimasové elektrárny, pěstování rychle rostoucích dřevin pro biomasu, digitální stožáry a stále častější oplocení pozemků v nezastavěné krajině.
- Problémem územních plánů jsou časté změny.

Martina Pásková z MŽP prezentovala funkce a dopady udržitelného turismu, zejména v kontextu ochrany přírody. Doporučila zavedení monitoringu, který by měl regulovat dopady turismu, konkrétně aby Česká republika přistoupila k Evropské chartě udržitelného cestovního ruchu v chráněných územích.

Dodala, že existuje Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR s akčním plánem, která obsahuje opatření pro cestovní ruch, ale je příliš obecná.

Poté zdůraznila potřebu certifikace, zvláště služeb, a značek na regionální úrovni a zmínila dokumenty s instrukcemi (např. Metodika pro zajišťování

Vyšný Kubín – dlouhé obce podél potoků a pastviny přecházející do lesů (Chočské vrchy)

udržitelnosti cestovního ruchu, vypracovaná MŽP pro lokální úřady veřejné správy). Na závěr zdůraznila, že udržitelný turismus přidává regionům hodnotu, umožňuje vytváření pracovních míst (např. průvodci) pro místní obyvatele.

Účastníci se dále v diskusi vyjádřili mimo jiné, že ekoturistika nemůže být jediným prostředkem pro ochranu území a zajištění udržitelného rozvoje regionů, ekonomické aktivity musejí být diverzifikovány, turismus je jen jejich (vedlejší) součástí.

Bylo vyzdvíženo, že není jasné určeno, kdo by měl být zodpovědný za místní strategie, plánování a koordinaci turismu. Ačkoli by plánování mělo být řízeno „shora“, je nutné využít při něm potenciál místních aktérů – veřejnosti, místních vůdců, zemědělců, agrárních komor, muzeí atd.

Téma dalšího dne – II. blok: **Ochrana přírodního a kulturního dědictví Karpat**

Představeno bylo několik příkladů dobré i špatné praxe při ochraně kulturního a přírodního dědictví v regionu Bílých Karpat. Příklady byly vybírány dle několika kritérií: jasný dopad na kulturu a přírodu v regionu, aplikovatelnost v jiných regionech, návaznost na aktuální stav implementace Karpatské úmluvy.

Vladimír Šácha (Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty) – Obec Hluk zakoupila památkové domky neobývané od 60. let 20. století, aby je zachránila. Rekonstrukce domků do jejich původní funkční podoby byla financována ze strukturálních fondů. Probíhají v nich výstavy tradičních krojů, tradičních stavebních prvků, apod. a dále různé workshopy pro děti a řemeslné dílny a podobné akce.

Jana Smutná (Tradice Slovácka, o.p.s) – Iniciativa, která vzešla z místních komunit a podporovaná krajem, má zachovat tradiční lidové kroje a textil. Kroje se vyrábějí od roku 2006 a výrobu doprovází výukové programy o lidových krojích a jejich šití. Dílny se snaží propojovat také staré a nové prvky textilu – např. užití tradičních lidových vzorů na moderním oblečení a přírodních materiálech. Existují dvě dílny, kde se kroje vyrábějí, které spolupracují také s muzei. Kroje jsou velmi náročné na čas, zvláště jde-li o různé místní kroje a také obuv, těžko se hledají profesionálové. Iniciativa je stále populárnější. Paralelně s výrobou probíhá etnografický výzkum a osvěta mezi klienty – které prvky jsou tradiční a které ne, které kroje jsou vhodné pro kterou příležitost.

Radek Bartoníček (novinář) – Pro místní lidi byl vytvořen internetový magazín. Byla vznesena otázka, do jaké míry jsou tradice pouze

„v módě“ a jde pouze o „prázdnou show“ pro turisty, stejně jako otázka, proč by měly být tradice dodržovány. Radek Bartoníček vyjádřil rozčarování, že mladí lidé se s tradicemi neztotožňují, přestože nosí kroje apod., že tradice dodržují pouze z donucení. Další zklamání vidí v tom, že lidové slavnosti se stále častěji pořádají pro turisty, pro lepší výdělek, nikoli jako oslava určité události místní komunitou. Upozornil na důležitost komunikace se zástupci nejstarší generace, kteří dodržují ty pravé tradice, a zdokumentování jejich zkušeností.

David Prachař představil Moravské Kopanice jakožto rázovitý, izolovaný region, charakteristický rozptýlenou zástavbou, v 18. století osídlený poměrně pozdě bezzemky i uprchlíky z Moravy i z Uher. Dnes se zde staví nové víkendové chaty nebo chalupy bez ohledu na tradice nebo péči o krajinu. Drobní zemědělci a původní obyvatelé region opouštějí. Ti, kdo zůstali, mají napjaté vztahy s novousedlíky. Naděje spočívá v části nových usedlíků – mladých lidí, kteří chtějí hospodařit tradičně a pečovat o krajinu. Při větším množství pronajatých luk lze i prosperovat.

Roman Barták (ZO ČSOP Salamandr) představil čtyřletý projekt (LIFE III) na ochranu původních lužních stanovišť před invazními druhy. Dále představil projekt monitorování životního prostředí v Moravskoslezském kraji, který je zaměřen na sběr, přenos a sdílení dat o ohrožených a invazních druzích.

František Jaskula (Správa CHKO Beskydy) prezentoval základní informace o Beskydech, horském území, kde žije mnoho ohrožených druhů jak velkých šelem (vydra, rys, vlk, medvěd), tak i ptáků a rostlin. V roce 1973 zde byla 4 maloplošná chráněná území, zatímco dnes chráněná území pokrývají 2 200 ha včetně ptačích území Natura 2000. Uvedl, že pomoc místních lidí a spolupráce s veřejností je nezbytná pro aktivní péči o přírodu a krajinu (mokřady, řeky, stromy, ohrožené druhy atd.) Zdůraznil, že drobní zemědělci čelí obtížím ve snaze uchovat své hospodářství s původ-

ními kulturami (na kosení luk do 2 ha nedostanou dotaci), proto se krajina stává homogenní. Existují opatření, která pomáhají předejít procesu zvěšování pozemků a zapojit zemědělce do ochrany přírody a druhů. Navrhovaná opatření zahrnují ochranu biodiverzity na pastvinách a loukách a podporu zemědělců, stejně jako obnovení rovnováhy v hospodaření s vodou.

Dodal, že problematičtější je podporované rozšiřování plochy nových lesů, které zde vede ke ztrátě mnoha cenných lučních ekosystémů a krajinného rázu Beskyd typického právě rozptýlenými i hospodářskými usedlostmi spojenými s drobnými poličky, loukami a sady.

Otakar Závalský představil probíhající projekt pro reintrodukcii orla skalního do Beskyd.

Barbora Šafářová (Ústav pro ekopolitiku) prezentovala aktivity karpatských zemí v letech 2007 a 2008, které byly realizovány pro identifikaci, ochranu a propagaci karpatského dědictví. Zmínila návrh na vytvoření seznamu karpatského dědictví (přírodního i kulturního). Tento seznam může být založen na principech seznamu dědictví UNESCO a zahrnoval by katalog a mapu Karpat. Jana Vavřínová potvrdila, že MŽP bude tuto iniciativu podporovat a vyčlení pro vytvoření takové mapy zvláštní finanční prostředky v rámci jiného většího programu.

K závěru semináře uvedla **Beata Wiszniewska** (Regionální environmentální centrum) na základě vyslechnutého a následných diskusí závěry a doporučení pro další naplňování Karpatské úmluvy nejen v ČR, ale i v ostatních státech Úmluvy. Ty se týkaly kulturního a přírodního dědictví, udržitelného turismu, ochrany povodí, zemědělství, lesnictví, dopravy, průmyslu a energetiky, environmentálního hodnocení a prevence rizik a účasti. Uvádím alespoň ta doporučení, která se týkají managementu krajiny a územního plánování:

- Územní plány by vždy měly zohledňovat přírodní území a specifika horské oblasti.

- Zlepšit prosazování právních předpisů (postihy za jejich porušování by měly být striktní a odrazující) a zpřísnit systém povolování při využívání území.
- Více zapojovat veřejnost do procesu plánování od velmi časných fází plánovacího procesu.
- Posílit rozhodovací pravomoc regionů v procesu územního plánování.
- Začlenit udržitelné využívání zdrojů do politik a právního systému, v procesu územního plánování zohledňovat přírodní zdroje.
- Zjednodušit zpracování územních plánů a zajistit jejich pravidelnou aktualizaci.
- Lépe rozpracovat územní plány pro málo urbanizovaná území.
- Posílit lidské a finanční zdroje pro sledování implementace územních plánů a rozšířit monitoring na regionální úrovni.
- Zjednodušit proces EIA.
- Zpřístupnit související dokumenty a informace o území, např. vytvořením moderního ústředního katastru nemovitostí.
- Zpracovat společné regionální rozvojové strategie, zohledňující charakteristické podmínky prostředí horských oblastí.
- Je třeba vytvořit strategické a územní plány pro CHKO, proces by měly vést správy CHKO a zapojit místní komunity, NNO a veřejnost hned v první (zadávací) fázi plánování.
- Strategické plány by měly být zá-

vazné pro obce a jejich vlastní plánování.

- Plánovací procesy musejí být vedeny profesionály, avšak je třeba využít potenciál a nadšení místních lidí (vůdců), zapojit více zemědělce, agrární komory, muzea atd.
- Měla by vzniknout (nebo být určena) společná regionální rozvojová agentura pro Karpaty, která by vedla destinační management území, se správami CHKO jako hlavními partnery.
- Správy CHKO by měly být pak regulačním orgánem pro turismus (včetně nezbytných restrikcí) – s jasnou strategií, vizí, požadavky.
- Rozvojové strategie se mají zaměřit nejen na (eko)turismus, ale také na další oblasti rozvoje a ekonomiky, měly by být podpořeny iniciativy zaměřené na místní obyvatele a jejich běžný život.

Závěr

Karpatská soustava patří k významným přírodním i kulturním evropským fenoménům a Česká republika jako její nejzápadnější výspa patří k ekonomicky nejstabilnějším částem Karpat. To bohužel nelze říci o mnoha dalších karpatských oblastech, kdy zejména jihovýchodní Polsko, jihozápadní Ukrajina, převážná část rumunských Karpat a severovýchodní Srbsko patří k typickým odlehlym, ekonomicky

Podlomenice – karpatská dřevěná architektura – dům s podlomenicí (Vyšný Kubín – Chočské vrchy)

Foto © Igor Kyselka

slabým regionům se všim co s tím souvisí, tedy zejména slabou infrastrukturou, vysokou nezaměstnaností, úbytkem obyvatelstva a tak i postupným zánikem původních horských komunit a tradiční péče o krajinu.

Z příkladů jiných srovnatelných horských regionů Evropy, zejména alpského, který dříve rovněž patřil k chudým, je zřejmé, že tomu tak v budoucnu být nemusí. Přijetím a implementací vhodné rozvojové strategie je možné nastartovat postupný vývoj k udržitelné prosperitě, zvláště, když většina karpatského oblouku je dnes na území Evropské unie nebo s ní alespoň blíže sousedí. Dokument VASICA, jehož konečná podoba byla hlavním předmětem workshopu skupiny pro územní a prostorové plánování při Karpatské úmluvě v květnu ve Vídni, může být dobrým začátkem tohoto vývoje. Podpora států EU, ale i např. Švýcarska při projektech naplňujících jednotlivé články Úmluvy je zřejmá. Česká republika, jakožto významná členská země Karpatské úmluvy a současně předsednická země EU v první polovině roku 2009, může hrát důležitou roli

při diskusích o přistoupení Evropské unie k této Úmluvě. Na 2. konferenci Karpatské úmluvy 17.–19. 6. 2008 v Bukurešti byl přijat „Harmonogram plnění rozhodnutí druhého zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat“ a jeho garanci za ČR má v náplni práce Odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP, jakožto národní kontaktní místo pro provádění této Úmluvy. Zde se tedy naskýtá nová šance pro nejrůznější regionální i lokální iniciativy jakožto potenciální úspěšné žadatele o financování nejrůznějších projektů, protože z hlediska ČR jsou Karpaty rovněž spíše problémovým regionem (viz např. vymezená specifická oblast Beskydy v rámci Politiky územního rozvoje ČR).

Velmi různorodé a podnětné činnosti a již probíhající místní i příhraniční projekty týkající se přírodního i kulturního dědictví prezentované na semináři k naplňování Karpatské úmluvy v červnu 2008 v Rožnově pod Radhoštěm dávají najevo, že myšlenky Úmluvy u nás rozhodně dopadají na úrodnou půdu. Z uvedeného je zřej-

mé, že Karpatská úmluva snad přece jen nezůstane úředním dokumentem vládních kruhů, ale má naději stát se nástrojem oživení stále ještě malebných karpatských vrchů a dolin.

Třetí konference Úmluvy se bude konat v roce 2011 na Slovensku.

Použité zdroje:

KYSELKA, I. *Zpráva ze služební cesty 26. 5.–27. 5. 2008 do Vídně. Ústav územního rozvoje, Brno, červen 2008.*

MONNIER, C. *Zápis ze Semináře k naplňování Karpatské úmluvy v Rožnově p. Radhoštěm 10.–11. 6. 2008. REC, červen 2008.*

VAVŘÍNOVÁ, J. *COP 2 - Druhé zasedání konference smluvních stran Karpatské úmluvy (17.–19. června 2008, Bukurešť) – zápis, MŽP, červen 2008.*

VAVŘÍNOVÁ, J. *Druhé jednání implementačního výboru pro Karpatskou úmluvu (2.–4. dubna 2008, Sibiu, Rumunsko) – zápis, MŽP, červen 2008.*

*Ing. Igor Kyselka, CSc.
Ústav územního rozvoje*